Latince ve Fransızca öğrenmiş, hatta bazı İtalyanca tıp metinlerini Türkçe'ye tercüme ettirerek Avrupa'daki gelişmelerden de haberdar olmuştur.

İlmî araştırma ve çalışmalarını Fatih'te Sultan Selim Çarşısı'ndaki hekim dükkânında (muayenehane ve eczahane) sürdüren Vesim Efendi'nin eserleri içinde özellikle, yayımlanmamış *Düstûru Vesîm fî tıbbi'l-cedîd ve'l-kadîm* adlı kitabı önemlidir. Önsözü Müstakimzâde Sa'deddin Efendi tarafından kaleme alınan bu eserin yazma nüshalarından biri Beyazıt Devlet (nr. 4097), ikisi de Ragıp Paşa kütüphanesindedir (nr. 946, 947). Tıp alanındaki eserleri arasında, *Tıbb-ı Cedîd-i Kimyevî* adlı çalışması ile Macar Georgios'tan *Vesîletü'l-metâlib fî ilmi't-terâkib* adıyla tercüme ettiği bir farmakoloji kitabı da yer almaktadır (İ. Ü. Tıp Fak. Tıp Tarihi Ktp., TY nr. 235). Abbas Vesim Efendi'nin verem hakkındaki görüşleri ve mikrobu tarifi, zamanına göre ileri bir seviye olarak kabul edilmektedir. Tıbbî eserlerinden başka, 1245'te yazılan Uluğ Bey'in **Zîc***ini, *Nehcü'l-bülûğ fî şerhi Zîci Uluğ* adıyla tercüme ve şerh etmiş (Süleymaniye Ktp., Hamidiye, nr. 858), bir de "rü'yet-i hilâl"e ait bir risâle kaleme almıştır (Kandilli Rasathanesi Ktp., nr. 146). Ayrıca edebiyatla da meşgul olduğu bilinen Vesim Efendi'nin mürettep bir divanı vardır (Topkapı Sarayı Ktp., Hazine, nr. 961).

BİBLİYOGRAFYA :

Hediyyetü'l-ʿârifîn, I, 437; *Osmanlı Müellifleri*, III, 242-243; Bedi N. Şehsuvaroğlu v.dğr., *Türk Tıp Tarihi*, Bursa 1984, s. 117-118; Sırrı Akıncı, "Hekim Abbas Vesim Efendi", *İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası*, sy. 24 (1961), s. 695-700; *TA*, I, 21.

 CAHİT BALTACI

ABBÂSE bint MEHDÎ

(عباسة بنت المهدى)

(ö. 182/798)

Abbâsî halifelerinden Mehdî'nin kızı, Hâdî ile Hârûnürreşîd'in kız kardeşi.

Güzelliği ve bilgisiyle meşhur olan Abbâse, önce Muhammed b. Süleyman b. Ali, onun ölümünden sonra İbrâhim b. Sâlih b. Ali, onun da ölümü üzerine Muhammed b. Ali b. Dâvûd ile evlendi. Üçüncü kocasının da vefatı üzerine Îsâ b. Ca'fer kendisiyle evlenmek istediyse de Ebû Nuvâs'ın, halifeye hitaben yazdığı, "Bir haini öldürmek istediğin zaman onu kılıçla öldürme, Abbâse ile evlendir!" anlamındaki şiirini duyunca bundan vazgeçti.

Bazı kaynaklarda yer alan bir rivayete göre ise, Hârûnürreşîd sohbet toplantılarında huzurunda beraberce hazır bulunmalarını sağlamak için kız kardeşi Abbâse ile Ca'fer b. Yahyâ el-Bermekî'yi nikâhlamış, fakat karı-koca olmalarını kesinlikle yasaklamıştı. Ancak onlar bu emre uymayıp sonunda Abbâse hamile kalınca Hârûnürreşîd Ca'fer'i derhal idam ettirmiş. Kaynaklarda hikâye tarzında anlatılan bu olay, daha sonra bazı romanlara da konu olmuştur. Aimé Giron ve Albert Tozza'nın birlikte kaleme aldıkları *Les nuits de Bağdad* (Paris 1904) ile Corci Zeydan'ın Türkçe'ye de çevrilen *Abbâse* (trc. Hasan Bedreddin, İstanbul 1923) adlı romanları buna örnek gösterilebilir.

Bu rivayetler bir yana, Abbâse'ye babası Mehdî'nin Abadan şehrinin doğusunda bazı toprakları **iktâ*** olarak verdiği bilinmektedir. Abbâse Rakka'da öldü. Süveykatülabbâse adlı yer onun adıyla anılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Kuteybe, *el-Maʿârif* (nşr. Servet Ukkâşe), Kahire 1960, s. 380; Belâzürî, *Fütûḥu'l-büldân* (nşr. Selâhaddin el-Müneccid), Kahire 1956-60, II, 453; a.mlf., *Ensâbü'l-eşrâf*, III (nşr. Abdülazîz ed-Dûrî), Beyrut 1978, s. 278; Taberî, *Târîḫ* (nşr. M. J. de Goeje), Leiden 1879-1901, III, 676-677; Mes'ûdî, *Mürûcü'z-zeheb* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamid), Beyrut 1384-85/1964-65, III, 384-389; Yâkūt, *Muʿcemü'l-büldân*, Beyrut 1957, III, 287-288; İbn Hallikân, *Vefeyât* (nşr. İhsan Abbas), Beyrut 1378/1978, I, 332-334; İbn Haldûn, *el-ʿİber*, Bulak 1284 → Beyrut 1399/1979, I, 12-14; Mehmed Zihni, *Meşâhîrü'n-nisâ*, İstanbul 1295, II, 45-46; Kehhâle, *Aʿlâmü'n-nisâ*, Dımaşk 1378/1959, III, 228-234; J. Horovitz, "Abbâse", *İA*, I, 17; a.mlf., "ʿAbbāsa", *EI²* (Fr.), I, 14.

 MUSTAFA FAYDA

ABBÂSÎ

(عباسى)

Safevî Hükümdarı I. Abbas zamanında (1587-1628) basılan altın ve gümüş sikkeye verilen ad.

I. Abbas, XVII. yüzyıl başlarında para sisteminde önemli düzeltme ve yenilikler yaparak yeni paralar bastırdı. **Abbâsî** de bu sırada basılan iki altın ve iki gümüş sikkenin adı olarak kullanıldı. Bunlar 144 ve 120 **habbe*** ağırlığında, saf ve ağırlıklarının tam olması sebebiyle itibarî değerinin yanında gerçek

Abbâsî adı verilen sikke

kıymeti de yüksek paralardı. Gümüş abbâsîlerin değeri 200, altın abbâsîlerin değeri ise 2000 dinardı. Daha sonraki Safevî hükümdarları zamanında da bu itibarî değerleri ifade eden sikkeler **abbâsî** diye adlandırıldı. 1629'dan 1642 yılına kadar bütün abbâsîler 120 habbe ağırlığında idi. 1642-1666 yılları arasında gümüş abbâsîler 144 ve 120, altın abbâsîler ise yalnız 120 habbe ağırlığında basıldı. Safevî Hükümdarı Şah Süleyman zamanında (1666-1694) biri 200, diğeri 250 dinar değerinde iki tip abbâsî mevcuttu.

Osmanlı Padişahı III. Ahmed zamanında (1703-1730) Kafkasya ve Azerbaycan yeniden fethedilerek Osmanlı ülkesine katıldıktan sonra Tiflis, Tebriz ve Revan'da padişah adına basılan sikkeler de abbâsîlere çok benziyordu. 1687-88 yıllarındaki bir para krizinden sonra altın ve gümüş abbâsîler 114 habbe ağırlığında basıldı. XVIII. yüzyıl başlarında ise savaşlar ve malî sıkıntılar yüzünden abbâsîlerin ağırlığı 1717'de 84, 1721'de de 54 habbeye kadar düşürüldü. Böylece gerçek abbâsîler artık darbedilmez olmuş, ancak eskiler özel değeriyle XX. yüzyılın başlarına kadar tedavülde kalmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Râşid, *Târih*, İstanbul 1282, III, 196; İsmail Galib, *Takvîm-i Meskûkât-ı Osmâniyye*, Kostantiniyye 1307, s. 282; Hasan Ferid, *Nakd ve İ'tibâr-ı Mâlî*, 1. Kitap, İstanbul 1330, s. 183; M. Belin, *Türkiye İktisâdî Tarihi* (trc. M. Ziya), İstanbul 1931, s. 12; H. L. Rabino, *Coins, Medals and Seals of the Shāhs of Īrān 1500-1941*, Hertford 1945, s. 20-32; a.mlf., "Coins of Shahs of Persia" *Numismatic Chronicle*, 4. seri, 1915, s. 350; P. Avery-B. G. Fragner-J. B. Simmons, "ʿAbbāsī" *EIr.*, I, 86.

 (DİA)